

Asıl İşveren Alt İşveren İlişkinde Birinin İleri Sürdüğü Zamanaşımı Def'inin Diğerine Sirayeti (Karar İncelemesi)^(*)

Spread of Prescription Plea Asserted by One in the Relationship between Primary Contractor and the Subcontractor (A Review of Judgment)

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin TAŞDEMİR^(**)

Öz

İş Kanunu uyarınca asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak İş Kanunu'ndan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur. Birlikte sorumluluk ifadesi ile müteselsil sorumluluğun kastedildiği hususunda şüphe bulunmamaktadır. Müteselsil sorumlulukta alacaklı tarafın alacağına kavuşma olasılığı artırılmaktadır. Bununla birlikte müteselsil borçlular alacaklıya karşı savunmasız kalmazlar. Şöyle ki müteselsil borçlulardan biri, alacaklıyla arasındaki kişisel ilişkiden veya müteselsil borcun kaynağından doğan ortak def'i ve itirazları alacaklıya karşı ileri sürebilir. Çalışma konumuzu oluşturan Yargıtay kararı da ortak def'i olan zamanaşımı def'inin müteselsil borçlulardan biri tarafından ileri sürülüp diğeri tarafından ileri sürülmemesi durumunda, ileri sürmeyen tarafın ifadan kaçınıp kaçınamayacağı ile ilgilidir. Doktrinde tartışmalı olan bu konu ile ilgili Yargıtay kararlarında da farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2020 yılından itibaren, asıl işveren alt işveren ilişkisini asıl borçlu - kefil ilişkisine benzetmektedir. Buna göre asıl işverenin zamanaşımı def'i ileri sürmesi halinde bundan sadece asıl işverenin yararlanacağı, diğer yandan alt işverenin zamanaşımı def'i ileri sürmesi halinde ise bunun asıl işverene sirayet edeceği yönünde hüküm tesis etmektedir. Çalışmamızda sonucu ve hukuki gerekçesi bakımından isabetli bulmadığımız Yargıtay 9. Hukuk Dairesi kararı, müteselsil borçluluğa ve konu ile ilgili doktrin görüşlerine yer verildikten sonra irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Asıl işveren, Alt işveren, Müteselsil borç, Zamanaşımı, Def'i.

^(*) Araştırma Makalesi / [Makale Geliş Tarihi](#): 10.07.2023 - [Makale Kabul Tarihi](#): 19.07.2023
[DOI](#): 10.56701/shd.1325232

^(**) Sakarya Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, Sakarya - Türkiye
[E-posta](#): ybasmanav@sakarya.edu.tr
[Orcid No](#): <https://orcid.org/0000-0001-9334-5232>

Abstract

In accordance with Labor Law, the primary contractor is responsible together with the subcontractor for its obligations to the workers of the subcontractor arising from the Law, employment contract, or collective bargaining agreement to which the subcontractor is a party in relation to that workplace. The Supreme Court's decision is related to whether the non-claiming party can avoid performance in the event that the prescription plea, which is a joint plea, is asserted by one of the solidary debtors and not by the other. Different conclusions have been reached regarding this issue, which is controversial in doctrine, in the Supreme Court decisions. As of 2020, the 9th Civil Chamber of the Supreme Court likens the primary contractor-subcontractor relationship to the principal debtor-guarantor relationship and establishes a provision that only the primary contractor will benefit from the prescription plea asserted by the primary contractor, and the prescription plea asserted by the subcontractor will spread to the primary contractor. In our study, the decision of the 9th Civil Chamber of the Supreme Court, which we did not find appropriate in terms of its result and legal justification, will be examined after mentioning solidary indebtedness and the relevant doctrinal views.

Keywords

Primary Contractor, Subcontractor, Solidary Debt, Prescription, Plea.

YARGITAY**9. HUKUK DAİRESİ**

Esas Numarası: 2021/942

Karar Numarası: 2021/5306

Karar Tarihi: 02.03.2021

Taraflar arasında görülen dava sonucunda verilen kararın, temyizen incelenmesi davalılardan ... vekili tarafından istenilmekle, temyiz talebinin süresinde olduğu anlaşıldı. Dava dosyası için Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen rapor dinlendikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

1-Dosyadaki bilgi ve belgelere, delillerin taktirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre davalı ... vekilinin aşağıdaki bendin dışındaki temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

2- Hükmü temyiz eden davalı ... asıl işveren olup sorumluluğu alt işverenin sorumluluğu ile sınırlıdır.

Asıl işveren alt işveren arasındaki ilişkide birlikte (müşterek müteselsil) borçluluk kabul görse de, aralarındaki ilişki bir anlamda Türk Borçlar Kanunu 155. maddesiyle düzenlenen asıl borçlu / kefil ilişkisine benzemektedir. Alt işveren asıl borçlu, asıl işveren ve kefil ise alacaklıya karşı garanti yükümlülüğü altındadır. Bu itibarla asıl işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı definden sadece asıl işveren yararlanır. Alt işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı defî asıl işverene sirayet eder. Bu nedenle alt işveren Yayçe Şirketinin ileri sürdüğü zamanaşımı

definden asıl işverenin de yaralanması gerekirken davalı Belediyenin sorumluluğunun alt işverenin sorumluluğunu aşacak şekilde belirlenmesi hatalı olmuştur.

Kabul edilen ve reddedilen miktar yönünden vekalet ücreti harç ve yargılama giderlerine ilişkin yeniden düzenleme yapılması da gerekmiştir.

Ne var ki bu yanlışlıkların giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun geçici 3. maddesi uyarınca uygulanmasına devam olunan mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 438/7. maddesi uyarınca hükmün aşağıda belirtilen şekilde düzeltilerek onanması uygun bulunmuştur.

Sonuç:

Hüküm fıkrasının 4., 5., 7., 9., 10. ve 11. bentlerinin çıkarılarak yerlerine;

“4- 7.591,60 TL brüt fazla mesai alacağının 100,00 TL'sinin dava tarihi olan 25/11/2014 tarihinden, kalan 7.491.60 TL'sinin ıslah tarihi olan 12/11/2015 tarihinden itibaren işleyecek en yüksek banka mevduat faiziyle birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak davacıya ödenmesine, fazlaya dair istemin reddine,

5- 879,21 TL brüt ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağının 100,00 TL'sinin dava tarihi olan 25/11/2014 tarihinden, kalan 779.21 TL'sinin ıslah tarihi olan 12/11/2015 tarihinden itibaren işleyecek en yüksek banka mevduat faiziyle birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak davacıya ödenmesine,

7- Dava değeri üzerinden hesaplanan 1.019.15 TL nin bozmadan önce davalılardan tahsil edildiği anlaşılmaqla fazla yatırılan 429.99 TL nin karar kesinleştiğinde ve talep halinde davalılara iadesine,

9- Davalılar kendilerini bir vekille temsil ettirmiş olduklarından karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi gereğine hesaplanan 3.400.00 TL vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalılara verilmesine,

10- Davacı tarafından bu dosya için yapılan tebligat ve bilirkişi ücretleri toplamı 262,00 TL yargılama giderinden kabul edilen kısım üzerinden hesaplanan 175.54 TL nin davalılardan alınarak davacı tarafa ödenmesine, geri kalan kısmın davacı üzerinde bırakılmasına,

11- Davalı ... tarafından yapılan 100,00 TL yargılama giderinden red edilen kısım üzerinden hesaplanan 33,00 TL nin davacıdan alınarak davalı tarafa ödenmesine, geri kalan kısmın davalı üzerine bırakılmasına,” yazılmasına, hükmün bu şekilde DÜZELTİLEREK ONANMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgisine iadesine, 02.03.2021 gününde oybirliğiyle karar verildi.

I. UYUŞMAZLIK VE ÇÖZÜMÜ GEREKEN HUKUKİ SORUN

İnceleme konusu Yargıtay kararında davanın ilk derece ve bölge adliye mahkemesi kısmı ile ilgili detaylı bilgi bulunmamakta olup, davanın asıl işveren ve alt işverenin müteselsil sorumluluğu ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Karar, davalı asıl işveren tarafından temyiz edilmiştir. Özel Daire, asıl işveren ve alt işveren arasındaki müteselsil sorumluluğu vurguladıktan sonra aralarındaki ilişkiyi, asıl borçlu/kefil ilişkisine benzetmiş ve bu itibarla, asıl işveren tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inin yalnızca asıl işveren bakımından hüküm ve sonuç doğurabileceğine, alt işveren tarafından ileri sürülen zamanaşımını def'inin ise asıl işverene sirayet edeceğine hükmetmiştir.

Bir borç ilişkisinde genel olarak borçlu ve alacaklıdan oluşan iki taraf bulunmakla birlikte alacaklı ve borçlunun tek kişi olması zorunluluğu yoktur. Bazı durumlarda alacaklı ve borçlu tarafları birden fazla kişiden teşekkül edebilir. Müteselsil borçluluk, alacaklı taraf karşısında birden fazla borçlunun mevcut olduğu bir borç ilişkisinde, her bir borçlunun alacaklıya karşı borcun tamamından asıl borçlu sıfatıyla sorumlu olduğu borç ilişkisidir¹. İş Hukukunun önem arz eden konularından olan alt işverenlik ile ilgili olarak 4857 sayılı İş Kanunu'nda², alt işverenin işçilerine karşı o işyeriyle ilgili İş Kanunu'ndan, hizmet sözleşmesinden veya toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden asıl işverenin, alt işveren ile müteselsil sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır. Müteselsil borçluluğun hüküm ve sonuçlarından biri de müteselsil borçluların, müteselsil borçtan kaynaklanan ortak def'i ve itirazları ileri sürmek suretiyle ifadan kaçınabilmelelidir. Ancak somut bir olayda ortak def'i olarak ortaya çıkmış olan zamanaşımı def'inin, müteselsil borçlulardan biri tarafından ileri sürülmesi durumunda, bu def'iyi ileri sürmeyen diğer müteselsil borçluların söz konusu def'iden yararlanmak suretiyle ifadan kaçınıp kaçınamayacakları ile ilgili doktrinde görüş ayrılıkları mevcuttur. Yargıtay, müteselsil borçlulardan birinin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden diğer müteselsil borçluların yararlanamayacağı yönünde karar vermede iken³, 22. Hukuk Dairesi asıl işveren ve alt işverenin müteselsil sorumluluğu ile ilgili kararlarında, asıl işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden alt işve-

¹ Selahattin S. Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993), 285; Ayşe Arat, "Müteselsil Borçlarda Alacaklı ile Borçlular Arasındaki İlişkinin Hüküm ve Sonuçları", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26/2 (2018), 326; Aynı yönde Faruk Acar, "Borçlar Kanunu ve Borçlar Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Müteselsil Borçluluğa Toplu Bakış", *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi* 60 (Şubat 2007) (Erişim 08.08.2022), parç. 1.; Nurcihan Dalcı Özdoğan, *Müteselsil Sorumluluk (Özellikle TBK md. 61 ve md. 162 vd. Hükümleri Bağlamında)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 23; Mustafa Ünlütepe, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 315.

² Resmi Gazete 25134 (22 Mayıs 2003).

³ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, K. 2014/1535 (11 Şubat 2014), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, K. 2015/12208 (18 Haziran 2015), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

renin yararlanmayacağı ve fakat alt işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inin asıl işverene sirayet edeceği şeklinde hüküm tesis etmiştir⁴. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ise genellikle müteselsil sorumlulardan birinin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden diğer müteselsil borçluların yararlanabileceği yönünde karar vermiştir⁵. Bununla birlikte Yargıtay 22. Hukuk Dairesi'nin kapatılmasının ardından 9. Hukuk Dairesi'nin “*İçtihat Farklılıklarının Görüşülmesi*” başlıklı Eylül 2020 tarihli kararında⁶, “Asıl işveren alt işveren ilişkisinde birinin ileri sürdüğü zamanaşımı definin diğerine sirayeti” başlığı altında çalışma konumuz ile ilgili de ilke karar yer almıştır. Buna göre “*Asıl işveren alt işveren arasındaki ilişkide birlikte (müşterek müteselsil) borçluluk kabul görse de, aralarındaki ilişki bir anlamda TBK 155. düzenlenen asıl borçlu / kefil ilişkisine benzemektedir. Alt işveren asıl borçlu, asıl işveren ve kefil ise alacaklıya karşı garanti yükümlülüğü altındadır. Bu itibarla asıl işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı definden sadece asıl işveren yararlanır. Alt işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı defini asıl işverene sirayet eder. Bu şekilde asıl işverenin sorumluluğu alt işverenin sorumlu olduğu miktarı aşmamış olur*”. Nitekim bu doğrultuda Özel Daire tarafından 2021 yılında, aynı gerekçeye sahip ve inceleme konumuzu oluşturan karar verilmiştir. Çalışmamızda öncelikle müteselsil borçluluk hakkında bilgi verilecek olup, belirtilen konu ile ilgili doktrindeki görüşlere ve Yargıtay uygulamasına yer verildikten sonra, 9. Hukuk Dairesi'nin yukarıda yer verilen 02.03.2021 tarihli ve 2021/942 Esas, 2021/5306 Karar sayılı kararı⁷ incelenecektir.

II. MÜTESELSİL BORÇLULUK

A. GENEL OLARAK

Borç ilişkilerinde esas olan alacaklının karşısında bir borçlunun bulunması iken bazen birden fazla borçlu da bulunabilir. Bu durumda alacaklı, borcun tamamının ifa edilmesini istediği borçludan talep edebiliyor ise müteselsil borç ilişkisi bulunmaktadır⁸. Daha açık deyişle birden çok borçlunun bulunduğu borç ilişkisinde borçluların her birinin borcun tamamından şahsen sorumlu olduğu ve aralarından birinin veya birkaçının borcun tamamını veya bir kısmını ifa etmesiy-

⁴ Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, K. 2018/7209 (20 Mart 2018), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, K. 2018/4826 (26 Şubat 2018), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁵ Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, K. 2015/31527 (09 Kasım 2015), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, K. 2016/4088 (25.02.2016), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁶ Kararın tam metni için bkz. İstanbul Barosu Dergisi, 94/6 (2020), 487 vd.

⁷ Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Aynı yönde Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, K. 2020/7544 (14 Eylül 2020), www.lexpera.com.tr

⁸ M. Kemal Oğuzman - M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020), 2/464; Talat Canbolat, *Türk İş Hukukunda Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkileri* (İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 1992), 71.

le diğerlerinin de ifa edilen miktarda borçtan kurtulduğu borç ilişkisi müteselsil borçluluk olarak adlandırılmaktadır⁹.

Müteselsil borç ilişkisinde borç sonlanıncaya kadar alacaklı, borçlulardan sadece birine, birkaçına veya tamamına, başka bir deyişle borçlulardan istediğine başvurma hakkına sahiptir¹⁰. Bununla birlikte her bir borçlu, borcun tamamından şahsen sorumludur ve kısmen ifada bulunanlar da dahil olmak üzere bu sorumluluk, borç tamamen ifa edilinceye kadar devam eder¹¹.

Müteselsil borç ilişkisi kanundan ya da hukuki işlemde (sözleşmeden) doğabilir¹². Söz konusu hususun belirtildiği 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu¹³ (TBK) m. 162'ye göre "Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar. Böyle bir bildirim yoksa, müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar". Sözleşmenin kurulması esnasında borçluların müteselsil sorumlu olacaklarının kararlaştırılması halinde sözleşmeden doğan müteselsil borç ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Müteselsil borç ilişkisine ilişkin irade açıkça ifade edilebileceği gibi söz konusu irade, sözleşmenin yorumundan da anlaşılabilir¹⁴. Müteselsil borçluluğun bir diğer kaynağı olan kanunun gösterdiği hâllerde sözleşme ile müteselsil borçluluk kararlaştırılmamakta ve fakat yasa koyucu birden çok kişinin müteselsil sorumlu olduklarını kabul etmektedir¹⁵. Kanundan doğan müteselsil sorumluluğun mevzuatımızda pek çok örneği bulunmakla birlikte çalışma konumuzu oluşturan asıl işveren ve alt işverenin müteselsil sorumluluğu İş Kanunu'ndan kaynaklanmaktadır.

⁹ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 1332; Oğuzman - Öz, 467; Levent Akın, "Yeni Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Asıl İşverenin Müteselsil Sorumluluğunun Niteliği", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60/4 (2011), 737; Kadir Berk Kapancı, *Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011), 24; Müteselsil borçluluğun tanımı hakkında bkz. Turgut Akıntürk, *Müteselsil Borçluluk* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1971), 32 vd.

¹⁰ Oğuzman - Öz, 469; Akıntürk, 38; Murat Canyürek, *Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2003), 13; Dalcı Özdoğan, 48; Kapancı, 54; Arat, 327; Ünlütepe, 316; "Müteselsil borçluluğun en belirgin özelliği; alacaklıya karşı borçlulardan her birinin; edimin tamamından sorumlu olması, başka bir ifade ile, alacaklının borçlulardan hepsini birden takip ya da dava edebileceği gibi bunların içinden dilediği birini veya birkaçını dava ya da takip edebilmesi ise de; ...", Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, K. 2015/1932 (10 Şubat 2015), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

¹¹ Oğuzman - Öz, 469; Eren, *Genel*, 1334; Tekinay vd., 285; Haluk N. Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020), 484-485; Canyürek, 13; Franz Jürgen Säcker vd., *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (München: C.H. Beck, 2021), 3/§ 421, Rn. 1.

¹² Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2020), 938; Eren, *Genel*, 1335; Oğuzman - Öz, 470; Tekinay vd., 291; Nomer, 486; Canyürek, 16; Arat, 327; Ünlütepe, 316; Franz Jürgen Säcker vd., *Münchener Kommentar*, § 421, Rn. 18.

¹³ Resmi Gazete 27836 (4 Şubat 2011).

¹⁴ Oğuzman - Öz, 470-471; Eren, *Genel*, 1335; Tekinay vd., 293; Akıntürk, 151; Akın, 738.

¹⁵ Kılıçoğlu, 940; Eren, *Genel*, 1336-1337.

B. MÜTESELSİL BORÇLULUĞUN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Müteselsil borcun ortaya çıkardığı hüküm ve sonuçlardan ilki yukarıda da ifade edildiği üzere, alacaklının borcun tamamı veya bir kısmı için dilediği borçluya başvurma hakkına sahip olması (TBK m. 163/1) ve bu başvurunun, borçlulara karşı aynı anda yahut art arda yapılabilmesidir¹⁶. Borcun tamamı ödeninceye kadar borçluların sorumluluğu devam eder (TBK m. 163/2). Öte yandan alacaklının, borçlulardan sadece birine veya birkaçına borcun ifası için başvurması diğer bir borçlunun veya borçluların, borcu ifa etmesine mani olmamaktadır¹⁷. Belirtilen bu husus şüphesiz borçluların alacaklı karşısında savunmasız kalmaları anlamına gelmemektedir. TBK m. 164/1 uyarınca alacaklının ifa talebiyle karşı karşıya gelen borçlulardan her biri kişisel ya da ortak def'i ve itirazları ileri sürebileceklerdir¹⁸.

İrade sakatlığı, daha önce ifade bulunmuş olma, alacaklının kendisini ibra etmesi, kendisine ilişkin zamanaşımı süresinin dolması¹⁹ örneklerinde olduğu üzere müteselsil borçlulardan her biri kendi şahsından doğan savunma sebeplerini ileri sürmek suretiyle ifadan kaçınabilir²⁰. Şüphesiz müteselsil borçlu, diğer borçlulara ait kişisel def'ileri ve itirazları ileri süremez²¹. Müteselsil bir borcun sebep veya konusundan kaynaklanan ve borçlulardan her birine tanınmış olan ortak def'ilere zamanaşımı def'i, ödemelik def'i; ortak itirazlara ise alacaklının fiil ehliyetine sahip olmaması, sözleşmenin içeriğinin imkansız ya da hukuka veya ahlaka aykırı olması, kanuni temsilcinin hukuki işleme izin veya onay vermemesi örnek olarak verilebilir²². TBK m. 164/2 uyarınca müteselsil borçlulardan biri ortak def'i ve itirazları ileri sürmek zorundadır; aksi halde diğerlerine karşı sorumlu olur, daha açık deyişle diğer borçlulara karşı rücu hakkını kaybeder²³.

¹⁶ Eren, *Genel*, 1339; Aynı yönde Arat, 329-331; Franz Jürgen Säcker vd., *Münchener Kommentar*, § 421, Rn. 1; Reiner Schulze (ed.), *Bürgerliches Gesetzbuch Handkommentar*, (Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2022), § 421, Rn. 5; TBK m. 163/1'de düzenlenen alacaklının istediği müteselsil borçluya başvurabilmesi emredici nitelikte bir kural olmadığı için alacaklı ile müteselsil borçluların bu kuralı sınırlandırma yönünde anlaşmaları mümkündür, Arat, 332.

¹⁷ Oğuzman - Öz, 476; Akıntürk, 39.

¹⁸ Kılıçoğlu, 944; Eren, *Genel*, 1338-1339; Nomer, 488; Canyürek, 27.

¹⁹ Müteselsil borçlulukta birden çok dar anlamda borç ilişkisi bulunduğu için zamanaşımı süreleri de farklılık gösterebilir. Örneğin borçlular, birbirinden farklı edimleri borçlanmış olabilirler ve bu durumda işleyecek zamanaşımı süreleri de değişiklik arz edebilecek ve söz konusu zamanaşımı süreleri, kişisel def'i olarak ileri sürülebileceklerdir, Kapancı, 262-263.

²⁰ Oğuzman - Öz, 477; Eren, *Genel*, 1340; Ünlütepe, 318.

²¹ Eren, *Genel*, 1340; Akıntürk, 169; Arat, 355; Kapancı, 174.

²² Eren, *Genel*, 1339; Aynı yönde Akıntürk, 165-166; Kılıçoğlu, 945; Arat, 343, 346; Bkz. Canyürek, 62-63.

²³ Eren, *Genel*, 1339; Akıntürk, 166; Kılıçoğlu, 945; Tekinay vd., 301; Arat, 351-352; Bkz. Oğuzman - Öz, 480-481; Nomer, 488-489; Kapancı, 58; Arat, 342; Ünlütepe, 318-319.

Müteselsil borç ilişkisinde her ne kadar borçlular alacaklıya karşı alacağın tamamından sorumlu olsa da müteselsil borçluların borçları, diğer borçluların borçlarından bağımsızdır ve bu durumun sonucu olarak kanun veya taraflar arasında kurulan sözleşme ile aksi belirlenmediği sürece, borçlulardan herhangi biri kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştırılamaz. (TBK m. 165)²⁴. Örneğin borçlulardan biri alacaklı ile anlaşmak suretiyle borcun faiz oranını artırırsa bu anlaşma, diğer borçluların durumunu ağırlaştıracağından onları bağlamayacaktır²⁵. Belirtilen kuralın tek istisnası TBK m. 155/1’de hükme bağlanmıştır. Buna göre “Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur²⁶”.

Borçlular arasındaki iç ilişkide borçluların, borçtan sorumluluk oranları ile ilgili paylaşımlarının alacaklıya karşı herhangi bir etkisi bulunmamaktadır²⁷. İç ilişki ile ilgili olarak TBK m. 167’de ifade edildiği üzere²⁸ iç ilişkide müteselsil borç ilişkisi bulunmadığı için kendisine düşen paydan fazla ifade bulunan borçlunun, diğer borçlulara payları oranında rücu edebileceğini vurgulamakta fayda görmekteyiz²⁹. Belirtilen duruma ek olarak, kendisine düşen paydan fazla ifade bulunan müteselsil borçlunun durumunu kuvvetlendirmek için kendi payından

²⁴ “Davacının söz konusu davranışları fesih için geçerli neden teşkil etmekte ise de davacının gerçek işvereni olan davalı şirketin feshin geçersizliğine ilişkin mahkeme kararını temyiz etmemesi karşısında bu husus inceleme dışı kalmıştır. Ne var ki, asıl işverenin müteselsil sorumluluğu, İş Kanunundan, bireysel veya toplu iş sözleşmesinden doğan haklar bakımındandır. Somut olayda alt işverenin mahkeme kararını temyiz etmemesinden doğan bir hak söz konusu olup, bu durumda kararı temyiz eden asıl işverenin sorumluluğundan söz edilemez. Gerçekten, 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 144. maddesine göre “Hilafına mukavele olmadıkça müteselsil borçlulardan biri kendi fiili ile diğer borçluların vaziyetlerini ağırlaştırılamaz”. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 165. maddesi de aynı hükmü ihtiva etmektedir. Şu halde mahkemece feshin geçersizliğine ilişkin mahkemece verilen kararın mali sonuçlarından davalı asıl işveren sorumlu tutulamayacağından, karar bu nedenle bozulmalıdır.”, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, K. 2013/12006 (23.05.2013), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

²⁵ Eren, *Genel*, 1340; Nomer, 486; Ünlütepe, 319.

²⁶ Doktrinde Dalcı Özdoğan’a göre belirtilen düzenlemeye, müteselsil sorumluluk hükümlerinin revize edildiği TBK’de de yer verilmiş olması son derece isabetsizdir. Bkz Dalcı Özdoğan, 42.

²⁷ Oğuzman - Öz, 469; “Davalılar arasında imzalanmış bulunan teknik şartnamenin 6. ve 7. maddelerinde her türlü sorumluluğun işi yapan firmaya ait olacağı kararlaştırılmış ise de bu hükümler davacıyı bağlamaz. Ancak, davalılar arasındaki iç ilişkiyi ilgilendirir. Esasen İş Kanunu’nun az önce anılan hükmü kamu düzenine ilişkin olup, işçi aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir.”, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, E. 517, K. 3080 (18 Mart 1988), Ercan Akyiğit, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Alt İşverenlik (Öğreti ve Uygulama)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011), 78, dn. 96.

²⁸ TBK m. 167 “Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludur. Kendisine düşen paydan fazla ifade bulunan borçlunun, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkı vardır. Bu durumda borçlu, her bir borçluya ancak payı oranında rücu edebilir. Borçlulardan birinden alınamayan miktarı, diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler.”

²⁹ Eren, *Genel*, 1342, 1344-1345; Oğuzman - Öz, 494; Akıntürk, 159; Kılıçoğlu, 950; Canyürek, 108; Kapanıcı, 60-61; Acar, parag. 65; Akin, 737; Ünlütepe, 319.

fazla yaptığı ödeme kadar alacaklının haklarına halef olması TBK m. 168/1'de kural altına alınmıştır³⁰. Buna göre “Diğerlerine rücu hakkına sahip olan borçlulardan her biri, ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olur”. Böylece borç için verilen rehin yahut kefalet veya işlemekte olan faiz kendiliğinden rücu hakkı sahibi borçluya geçecektir³¹.

TBK m. 166/1'e göre müteselsil borçlulardan biri, ifa veya takasla borcun tamamını veya bir kısmını sona erdirmişse, bu oranda diğer borçluları da borçtan kurtarmış olur. Müteselsil borç, ifa ve takasta alacaklının tatmin edilmesiyle suretiyle sona ermekte iken bunlar dışındaki sona erme halleri, alacaklının tatmin edilmediği sona erme halleridir. İfa ve takas dışındaki borcun sona erme halleri kusursuz sonraki imkansızlık, ibra, alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi, zamanlaşımı gibi hallerdir³². Belirtilen hallerde, borcun sona ermesinin diğer borçlulara etkisi her bir sona erme nedeninin özelliklerine göre tespit edilecektir³³. Söz konusu tespitte borcun sadece alacaklı ve borçlu arasındaki ilişkide mi sona erdiği yahut alacaklı ve diğer borçlular arasındaki ilişkide de sona erip ermediği irdelenmelidir³⁴. Nitekim TBK m. 166/2'ye göre borçlulardan biri, alacaklıya ifada bulunmaksızın borçtan kurtulmuşsa, diğer borçlular bundan, ancak durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde yararlanabilirler. İbra ile borcun sona ermesi ile ilgili olarak ise TBK m.166/3³⁵ düzenlenmiştir.

Teselsülün “tam teselsül” ve “eksik teselsül” şeklinde ikili ayrımı bulunmakta olup; müteselsil borçluluğun aynı sebepten doğması halinde tam teselsül, aynı sebepten doğması halinde eksik teselsül söz konusu olmaktadır³⁶. 818 sayılı Borçlar Kanunu³⁷ (BK) döneminde mevcut olan bu ayrım TBK ile terk edilmiş olup; tam teselsülden bahsedebilmek için zararın, zarar verenlerin ortak kusurlarından ortaya çıkmış olması gerekli iken eksik teselsülde bu yönde bir kusur gerekmemektedir. Eksik teselsülde sorumluluğu doğuran farklı sebepler sözleşme, kanun veya haksız fiil olabilir ve söz konusu sebepler arasında bir yarışma mevcuttur³⁸.

³⁰ Oğuzman - Öz, 496; Akıntürk, 222; Eren, *Genel*, 1344; Tekinay vd., 320; Nomer, 490; Canyürek, 33; Acar, parag. 74; Akın, 767.

³¹ Oğuzman - Öz, 496; Eren, *Genel*, 1345; Nomer, 486, 490; Acar, parag. 74; Ünlütepe, 320.

³² Eren, *Genel*, 1346-1347; Kılıçoğlu, 948; Ünlütepe, 317; İfa ve takasın müteselsil borçluları borçtan kurtarıcı etkisinin olması, müteselsil borçluluğun alacaklı için bir teminat oluşturması ve alacaklının tatmin edildiği kadarıyla teminat gereksiniminin ortadan kalkmasıyla izah edilebilir, Dalcı Özdoğan, 44.

³³ Oğuzman - Öz, 483; Bkz. Oğuzman - Öz, 483-485; Eren, *Genel*, 1347-1348; Ünlütepe, 317.

³⁴ Dalcı Özdoğan, 45.

³⁵ TBK m. 166/3'e göre alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır.

³⁶ Eren, *Genel*, 1348; Dalcı Özdoğan, 75; Akın, 739.

³⁷ Resmi Gazete 359 (29 Nisan 1926).

³⁸ Akın, 739, 761; Dalcı Özdoğan, 75; Aynı yönde Kapancı, 32-33.

818 sayılı BK döneminde borçlulardan birine karşı kesilen zamanaşımının diğer borçlulara karşı da kesilmiş olması, alacaklıya ifada bulunan borçluya tanınan halefiyet ve borçlulardan birinin ifa veya takas dışında bir sebeple borçtan kurtulması durumunda diğer borçluların bundan borcun niteliğinin elverdiği ölçüde yararlanması yalnız tam teselsül halleri için söz konusuydu³⁹. Belirtilen farklılıklara rağmen her iki teselsül türünde de müteselsil borçluların her biri borcun tamamından şahsen sorumluydu ve müteselsil borçlulardan birinin borcu ifa etmesi durumunda, diğer borçlularda ifa edilen kısım kadar borçtan kurtulmaktaydı⁴⁰.

III. ASIL İŞVEREN ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDE BİRİNİN İLERİ SÜRDÜĞÜ ZAMANAŞIMI DEF'İNİN DİĞERİNE SİRAYET EDİP ETMEMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışma konumuzu oluşturan Yargıtay kararının esaslı noktalarından ilki müteselsil borçlulardan biri tarafından ileri sürülen ve ortak def'i olan zamanaşımı def'inden diğer borçluların yararlanıp yararlanamayacağı meselesidir⁴¹. Doktrinde Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop'a göre belirtilen konu, TBK m. 166/2'ye tekabül eden 818 sayılı BK m. 145/2 ile ilgilidir. Zamanaşımı def'ini ileri sürerek borçtan kurtulan müteselsil borçlunun ve aynı savunmayı yapmayan diğer müteselsil borçluların bulunduğu bir somut olayda diğer borçlular, TBK m. 166/2 uyarınca ancak durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde borçtan kurtulmadan yararlanırlar. Yine aynı görüşe göre bu yararlanma, zamanaşımı def'ini ileri süren borçlunun borçtan payına düşen oran kadar olacaktır⁴². Doktrinde Arat ise zamanaşımının def'i olması ve def'ilerin sadece ileri süren borçlu bakımından sonuç doğurması sebebiyle müteselsil borçlulardan biri tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inden diğer müteselsil borçluların yararlanamayacağı neticesine ulaşmaktadır. Aynı görüşe göre zamanaşımı def'i onu ileri sürmeyen borçlular açısından bir sonuç doğurmaz, söz konusu def'inin ileri sürülmesi sadece rücu

³⁹ Tekinay vd., 326; Bkz. Kapanıcı, 34-35.

⁴⁰ Akın, 744; 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde asıl işveren alt işveren ilişkisindeki müteselsil sorumluluğu Yargıtay, aksi yönde kararlar olmakla birlikte, eksik teselsül olarak nitelendirmekteydi; "Davacıya karşı müteselsil sorumlu olanlardan, dava dışı alt işverenin sorumluluğu akitten, davalı asıl işverenin sorumluluğu kanundan kaynaklandığından; diğer bir ifade ile, asıl ve alt işveren işçilik alacakları yönünden işçiye karşı farklı hukuki sebepler nedeniyle sorumlu olduklarından; davacı ile davalılar arasındaki ilişki, dava açıldığı tarihte yürürlükte bulunan mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 51. maddesi uyarınca, eksik teselsül ilişkisine dayanmaktadır.", Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, K. 2013/1461 (9 Ekim 2013), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Aynı yönde Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, K. 2013/32768 (11 Aralık 2013), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Aksi yönde kararlar için bkz. Akın, 746 vd.

⁴¹ Ortak savunma itiraz niteliğini haiz ise müteselsil borçlulardan biri söz konusu itirazı ileri sürdüğünde bunun sonuçlarından diğer bütün müteselsil borçlular faydalanırlar, Arat, 348.

⁴² Tekinay vd., 308; Aynı yönde Akıntürk, 168; Canyürek, 63-64.

ilişkisi açısından ehemmiyet arz etmektedir⁴³. Dalcı Özdoğan'a göre, müteselsil borçlulukta zamanaşımı def'i kişisel bir def'idir ve sadece ilgili alacağın takibini engeller. Bu sebeple dış ilişkide her bir borçlu, diğer borçlunun ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden yararlanamaz⁴⁴. Kapancı'ya göre belirtilen durumu çeşitli olasılıklara göre irdelemek gerekmektedir. İlk olarak, alacaklının dava dışında ifa talebinde bulunması durumunda, müteselsil borçlulardan birinin zamanaşımı def'inde bulunması, diğer borçluları etkilemeyecektir. İkinci olarak dava içinde müteselsil borçlulardan birinin zamanaşımı def'ini ileri sürmesi ile ilgili ise alacaklı tarafından açılan herhangi bir davada, müteselsil borçlular ihtiyari dava arkadaşı oldukları için davanın kesin hükmünün, diğerleri bakımından herhangi bir sonuç ortaya çıkarmayacağı söylenmelidir. Müteselsil borçlulara karşı tek dava açıldığında da belirtilen husus geçerlidir, zira bu durumda birlikte görülen ayrı davalar mevcuttur ve bunlardan birinin sonucu diğerine etki etmemektedir. Belirtilen durum, müteselsil borçlulardan her birinin ortak def'i olan zamanaşımı def'ini bizzat ileri sürmesi ve müteselsil borçlulardan birine karşı açılan davanın, zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi nedeniyle reddedilmesi halinde bunun sadece o borçlu lehine sonuç doğuracağı neticelerine ulaştırmaktadır⁴⁵.

Belirtilen tartışmalı durum ile ilgili Yargıtay kararları irdelendiğinde, Yargıtay 10. ve 17. Hukuk⁴⁶ Dairelerinin müteselsil borçlulardan biri tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inden diğer müteselsil borçluların yararlanamayacağı yönünde karar verdiği anlaşılmaktadır⁴⁷.

⁴³ Arat, 350.

⁴⁴ Dalcı Özdoğan, 212, 229.

⁴⁵ Kapancı, 265-266.

⁴⁶ "Dava trafik kazasından kaynaklanan destekten yoksun kalma ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Davalılar, davacıların desteklerinin ölümüne neden olan aracın işleteni, sürücüsü ve zorunlu mali sorumluluk sigortacısı olup zarar görenlere karşı müşterek ve müteselsil sorumludurlar. TBK.nun 155 (BK. 134/1.) maddesi gereğince müteselsil borçlulardan birine karşı kesilen zamanaşımı diğerleri yönünden de kesilmiş olur, ancak zamanaşımı def'i müteselsil sorumlular için ortak savunma değildir. Zamanaşımı definden yalnızca defi ileri süren yararlanır. Bu nedenle davalı Y. Y.'nin zamanaşımı definde bulunması diğer davalıların da bu savunmadan yararlandırılmasını gerektirmez. Davalılar Ş. S. ve Güven Sigorta A.Ş.'nin zamanaşımı savunması yokken bu davalılar hakkındaki davanın da zamanaşımı sebebi ile reddi doğru görülmemiştir.", Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, K. 2014/1535 (11 Şubat 2014), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Aynı yönde Yarg. 17. Hukuk Dairesi, K. 2020/3386 (11 Haziran 2020), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁴⁷ "Zamanaşımı defi davanın esası hakkında her türlü muameleye manidir. Bu sorun halledilmeden davanın esası incelenemez. (11.1.1940 tarihli 15/70 sayılı İçt. Bir. Kararı) Borcu ortadan kaldırmakla birlikte, yerine getirmekten kaçınma yetkisi veren zamanaşımı defi, ancak, bunu ileri süren taraf yönünden sonuç doğurmakta, ... Müteselsil borçluluğun en belirgin özelliği; alacaklıya karşı borçlulardan her birinin; edimin tamamından sorumlu olması, başka bir ifade ile, alacaklının borçlulardan hepsini birden takip ya da dava edebileceği gibi bunların içinden dilediği birini veya birkaçını dava ya da takip edebilmesi ise de; bu özellik, müteselsil borçluların nispi bağımsızlığını ortadan kaldırır nitelik taşımamaktadır. Müteselsil borçluların nispi bağımsızlığı ilkesinin zamanaşımı yönünden

Müteselsil borçlulardan biri tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inin, söz konusu hakkını kullanmayan diğer borçlulara sirayet edip etmeyeceğini asıl - alt işveren ilişkisi özelinde irdelediğimiz zaman öncelikle, İş Kanunu'nun 2. maddesinde alt işverenin işçilerinin alacaklarından asıl işveren de birlikte sorumlu tutulmuş olup, "birlikte sorumluluk" ifadesi ile müteselsil sorumluluğun kastedildiğini ifade etmek gerekir⁴⁸. Kanun koyucu asıl - alt işveren ilişkisinde işçinin yararını ön plana almış ve özellikle az sermayeli alt işverenlerin ücret ödeyemeyecek hale gelmeleri durumunda, bunların yanında istihdam edilen işçilerin ücret ve sair alacaklarını alamama riskini bertaraf etmek için, işçinin iş görme ediminden fayda elde eden asıl işvereni de sorumlu kılmak suretiyle işçileri koruma amacını gütmüştür⁴⁹. Asıl işverenin, alt işverenin işçilerine karşı olan ve Kanundan doğan müteselsil sorumluluğunun kapsamına, o işyeri ile ilgili olarak kanunlardan, iş sözleşmesinden veya toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülükleri girmektedir⁵⁰. Doktrinde Canbolat'a göre asıl - alt işveren ilişkisinde borcun kaynağından doğan itiraz ve def'ileri her iki işveren de ileri sürebilecektir. Örneğin işçi tarafından asıl işverenin de sorumlu olduğu ve zamanaşımına uğramış bir alacağın asıl işverenden talep edilmesi halinde asıl işveren de zamanaşımı def'ini ileri sürebilecektir. Bununla birlikte söz konusu alacağın her iki işverenden de istenmesi durumunda birinin

sonuçları ise; müteselsil borçlulukta, zamanaşımının borçlulardan biri bakımından durmasının diğer borçlulara sirayet etmemesi; müteselsil borçlulardan birinin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden bunu ileri sürmemiş olanların yararlanmalarının mümkün bulunmamasıdır. Zamanaşımı def'i, borcu ortadan kaldırmayıp bunu ileri sürene borcu yerine getirmekten kaçınma yetkisi verdiği için, teselsül hükümlerine dayalı olarak açılmış olan eldeki davada, zamanaşımı def'inin ancak bunu ileri süren müteselsil borçlu hakkında hüküm doğurur, diğer borçlular yönünden hüküm ifade etmez". Yarg. 10. Hukuk Dairesi, K. 2015/12208 (18 Haziran 2015), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Aynı yönde Yarg. 10. Hukuk Dairesi, K. 2017/3782 (26 Nisan 2017), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁴⁸ Nuri Çelik vd., *İş Hukuku Dersleri* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022), 115; Sarper Süzek, *İş Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021), 172; Ali Güzel, "İş Yasasına Göre Alt İşveren Kavramı ve Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Sınırları", *Çalışma ve Toplum* 1 (2004), 55; Emine Tuncay Senyen Kaplan, *Bireysel İş Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2022), 93; Şükran Ertürk, *İş Hukuku Dersleri Bireysel İş Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2022), 76-77; Akın, 743; Canbolat, 71; Ömer Ekmekçi - Esra Yiğit, *Bireysel İş Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 163; Hande Bahar Aykaç, *İş Hukukunda Alt İşveren* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011), 283; Mustafa Halit Korkusuz, "Asıl İşveren ile Alt İşverenin Müteselsil Sorumluluğu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 72/2 (2014), 227; "Anılan madde uyarınca asıl işveren alt işverenin işçilerinin çalıştıkları işyeri ile ilgili İş Kanunu'ndan ve hizmet sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işverenle beraber birlikte sorumlu olur. Kanunda geçen "birlikte" kavramının sorumluluk hukukunda düzenlenen kanundan doğan müteselsil sorumluluk olduğu doktrinde kabul edilmektedir", Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, K. 2013/1461 (9 Ekim 2013), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁴⁹ Çelik vd., 114.

⁵⁰ Konu hakkında bkz. Çelik vd., 115 vd; Süzek, 172 vd; Güzel, 52 vd; Canbolat, 72 vd; Akyiğit, 69 vd; Senyen Kaplan, 93-94; Ertürk, 76-78; Ekmekçi - Yiğit, 162 vd; Şahin Çil, "Asıl İşveren - Alt İşveren İlişkisi", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi - İş Hukukunda Üçlü İş İlişkileri Sempozyum - 04 Nisan 2009*, ed. Ali Güzel, Deniz Ugan (İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2009), 28 vd; Aykaç, 303 vd; Korkusuz, 218 vd.

belirtilen özellikteki bir def'iyi ileri sürmesinden diğeri yararlanamayacaktır. Bu durumda def'iyi ileri sürmeyen işveren anılan alacağı ödemekle yükümlü olacak, def'iyi ileri süren işverenin ödeme yükümlülüğü olmayacaktır. Belirtilen savunmanın itiraz niteliğinde olması durumunda ise sonuç farklı olacak, daha açık deyişle asıl - alt işveren ilişkisinde işverenlerden birinin ileri sürdüğü itirazın kabul edilmesi durumundan diğeri işveren de faydalanacaktır⁵¹.

Yargıtay 22. Hukuk Dairesi asıl işverenin sorumluluğunun alt işverenin işçilerinin o işyerinde çalıştığı süreyle ve alt işverenin bu işçiler karşısındaki sorumluluğuyla sınırlı olması gerektiğinden asıl işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden alt işverenin yararlanmayacağı ve fakat alt işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inin asıl işverene sirayet edeceği şeklinde hüküm kurmuştur⁵².

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin bu konudaki kararları çelişkiliydi. 2015 yılında verilen bir kararında⁵³, asıl - alt işveren ilişkisinin eksik teselsül niteliğinde olması sebebiyle zamanaşımı def'inin sadece ileri süren müteselsil borçlu açısından hüküm süreceği kararı verilmiş iken 2015 yılında verilen bir başka kararında⁵⁴, TBK'de eksik teselsül kabul edilmediğinden asıl işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden alt işverenin de yararlanması gerektiği kabul edilmiştir⁵⁵.

⁵¹ Canbolat, 72-73; Aynı yönde Aykaç, 294; Korkusuz, 225; Doğrudan zamanaşımı def'inin ileri sürülmesine ilişkin olmamakla birlikte asıl işveren alt işveren ilişkisinde müteselsil sorumluluğun kapsamı ile ilgili olarak doktrinde Ekmekçi -Yiğit'e göre İş Kanunu m. 2/6 gereği asıl işveren, "müteselsil borçlu" değil, "müteselsil sorumlu" olmaktadır. Asıl işveren, alt işveren ile işçi arasındaki sözleşmeden kaynaklanan borçlardan Kanun gereği sorumlu kılınmaktadır. Bu sebeple asıl işverenin borcun nihai sorumlu olması olası değildir, Ekmekçi - Yiğit, 167.

⁵² Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, K. 2018/7209 (20 Mart 2018), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, K. 2018/4826 (26 Şubat 2018), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, K. 2017/9210 (24 Nisan 2017), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, K. 2017/4594 (06.03.2017), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Bununla birlikte Özel Daire'nin "zamanaşımı def'i, borcu ortadan kaldırmayıp bunu ileri sürene borcu yerine getirmekten kaçınma yetkisi verdiği ve davalılar arasındaki müteselsil borçluluk ilişkisi uyarınca müteselsil borçlulardan birinin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden bunu ileri sürmemiş olanların yararlanmayacağı, bu nedenle davalı asıl işveren Belediyenin davaya karşı, davalı alt işveren şirketin islah karşı yapmış olduğu zamanaşımı savunmalarının birbirlerine sirayet etmesinin mümkün olmadığı" şeklinde kararı da mevcuttur, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, K. 2018/23273 (25 Ekim 2018), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁵³ Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, K. 2015/26666 (29 Eylül 2015), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁵⁴ Yarg. 9. Hukuk Dairesi, K. 2015/31527 (9 Kasım 2015), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Aynı sonuç ulaşılan bir diğeri karara göre "Somut uyumsuzlukta, zamanaşımına konu alacak miktarları, 818 sayılı Yasa döneminde muaccel olmuş ise de zamanaşımının kesilmesi ve def'i hakkının alt işverence kullanılması tarihinde 6098 sayılı Yasanın 154 ve 155. maddesi yürürlüktedir. Bu sebeple, 6098 sayılı Yasanın 155. maddesinde eksik teselsül kabul edilmediğinden, 4857 sayılı Yasanın 2. maddesi ve 6098 sayılı Yasanın 155. maddesi gözetilerek davalı alt işveren şirketin zamanaşımı def'inden, müteselsil sorumlu diğeri davalı asıl işveren Belediye'nin de yararlanması gereklidir.", Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, K. 2016/4088 (25 Şubat 2016), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁵⁵ Şahin Çil, *İş Uyuşmazlıklarında Yargıtay Uygulamaları*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020, 42-43.

Özel Daire'nin bir süre, asıl işverenin veya alt işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inin diğerine sirayet edeceği yönündeki içtihadını devam ettirdiği görülmekte iken⁵⁶ Yargıtay 22. Hukuk Dairesi'nin kapatılmasının ardından, 9. Hukuk Dairesi tarafından yayımlanan "İçtihat Farklılıklarının Görüşülmesi" başlıklı kararda, konu ile ilgili görüş değiştirildiği anlaşılmaktadır. Nitekim inceleme konumuzu oluşturan Yargıtay kararında da ilke kararındaki gerekçe aynı şekilde tekrarlanmıştır.

Asıl işveren veya alt işverenin biri tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inin bu hakkını kullanmayan diğerine sirayet edip etmeyeceği ile ilgili kanaatimizce, konunun özünü oluşturan müteselsil borçluluk doğrultusunda değerlendirme yapmak gerekmektedir. Her ne kadar aksi yönde görüşler olsa da doktrinde çoğunluk tarafından savunulan görüşe katılmakta ve müteselsil borçlulukta, müteselsil borçlulardan biri tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inden diğer borçluların yararlanamayacağı sonucuna ulaşmaktayız. Zira müteselsil borçluluğun temel özelliklerinden birisi, alacaklının borcun tamamına ilişkin ve her bir borçluya karşı diğer borçludan bağımsız bir alacağının bulunmasıdır⁵⁷. Bir başka deyişle alacaklı taraf ile her bir müteselsil borçlu arasında birbirinden bağımsız bir borç ilişkisi mevcuttur. Öte yandan def'inin "hak sahibine, bu hakkını kullanmak suretiyle, bir başkası tarafından ileri sürülen bir hakkı, belirli bir oranda etkisiz kılma, sonuçlarını tamamen veya kısmen sınırlama, engelleme veya ortadan kaldırma fırsatı veren bir hakır⁵⁸" şeklindeki tanımından da anlaşılacağı üzere def'i, sadece hak sahibi tarafından ileri sürülebilir bir hak olma özelliğini taşımaktadır⁵⁹. Müteselsil borç ilişkisindeki bağımsızlık ve def'inin sadece hak sahibi tarafından ileri sürülebilirlik özelliği birlikte gözetildiğinde belirttiğimiz sonuca ulaşmak gerektiği kanaatindeyiz. İnceleme konumuzdaki zamanaşımı def'i, ortak bir def'i olduğu için asıl işveren de alt işveren de zamanaşımı def'i bakımından hak sahibidir ve fakat bu def'inin hüküm ve sonuç doğurabilmesi için ileri sürülmesi gerekmektedir. Def'ilerin ileri sürmeyen hak sahibine sirayet etme gibi bir özelliği bulunmamaktadır. Def'iler sadece ileri süren hak sahibi bakımından etkilidirler; def'ilerin ileri sürmeyen hak sahibine de etki edeceği sonucuna

⁵⁶ "Davalılardan asıl işveren konumundaki ... vekili tarafından süresi içinde usulüne uygun zamanaşımı defi ileri sürülmüş, alt işveren tarafından zamanaşımı defi ileri sürülmemiştir. Davalılar arasında İş Kanununun 2/6 maddesi kapsamında müşterek ve müteselsil sorumluluk hükümleri mevcut olup zamanaşımı def'i ortak def'i kapsamında olmakla asıl işverenin sözü edilen savunması alt işverene sirayet edeceğinden her iki işverenin sorumluluğunun zamanaşımına göre belirlenmesi gerekir.", Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, K. 2020/6588 (29 Haziran 2020), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası; Bu içtihadın mevzuata uygun olduğu görüşü için bkz. Çil, *Kararlar*, 43.

⁵⁷ Dalcı Özdoğan, 692.

⁵⁸ Ferhat Canbolat, "Def'i ve İtiraz Arasındaki Farklar ve İleri Sürülmesinin Hukuki Sonuçları", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3/1 (2008), 256.

⁵⁹ Canbolat F., 261.

varılması, def'ilere itiraz özelliğini yüklemek sonucunu doğuracaktır⁶⁰. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, asıl işverenin veya alt işverenin biri tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inin diğerine sirayet edebileceği ile ilgili olumlu karar verdiği dönemde gerekçesinde, TBK m. 155/1'deki zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olacağına ilişkin düzenlemeye de yer vermekteydi. Fakat söz konusu düzenlemenin, müteselsil borçluluktaki bağımsızlık özelliğinin istisnasını teşkil eden bir kural olduğu göz ardı edilmemelidir.

İşçinin, asıl işverenden alınan bir işte çalışmasından ortaya çıkan ve zamanaşımına uğramış bir alacağını talep etmesi örneğinde olduğu üzere inceleme konumuzu oluşturan zamanaşımı def'inin, ortak bir def'i olması ve TBK m. 164/2'de düzenlenen müteselsil borçlulardan birinin ortak def'iyi ileri sürmemesi durumunda, diğer borçlulara karşı sorumlu olması kuralı birlikte düşünüldüğünde asıl - alt işveren ilişkisinde birinin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inin diğerine sirayet etmesi gerektiği kanaati elde edilebilir. Ancak belirtilen düzenleme, ortak def'inin ileri sürülmesi gereği ve ileri sürülmemesi durumunda diğer müteselsil borçlulara karşı sorumlu olma ile ilgili bir düzenleme olup, ileri sürülmemesi durumunda diğer müteselsil borçlunun ileri sürülmesinden faydalanılacağına ilişkin bir içeriğe sahip değildir. Müteselsil borcun sona ermesinde diğer müteselsil borçluların bundan yararlanıp yararlanamayacağı ile ilgili düzenleme TBK m. 166'dır ve bu düzenlemeden de konu ile ilgili net bir sonuca ulaşılamamaktadır. Şöyle ki zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi suretiyle borçtan kurtulma, alacaklının tatmin edilmediği borcun sona erme hallerindedir ve TBK m. 166/2 gereği, böyle bir durumda diğer müteselsil borçlular bundan, ancak durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde yararlanabilirler. Doktrinde bu düzenleme doğrultusunda ortaya çıkan ve zamanaşımı def'ini ileri sürmeyen diğer müteselsil borçluların, zamanaşımı def'ini ileri süren borçlunun borçtan payına düşen oran kadar yararlanacağını beyan eden görüşe katılmamaktayız. Aksi yöndeki görüşün de ifade ettiği üzere⁶¹, def'ilerin ileri sürmeyen hak sahibine sirayet etme gibi bir özelliğinin bulunmaması, belirtilen sonuca ulaşılmasını engellemektedir.

İncelediğimiz Yargıtay kararının ve 9. Hukuk Dairesi tarafından yayımlanan ilke kararının kanaatimizce en dikkat çekici kısmı, asıl - alt işveren ilişkisinin kefalet ilişkisine benzetilmesidir. Anılan kararlara göre alt işveren asıl borçlu, asıl işveren ve kefil ise alacaklıya karşı garanti yükümlülüğü altındadır. Bu itibarla, asıl işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden sadece asıl işveren yararlanır ve alt işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'i, asıl işverene sirayet eder. Müteselsil sorumluluk ile kefalet müesseselerinin birbirlerine oldukça benzer yanları

⁶⁰ Arat, 348.

⁶¹ Arat, 350.

olmasına rağmen her iki müessesenin birbirlerinden tamamen ayrı olduklarına dair şüphe bulunmamaktadır. Söz konusu benzerlik özellikle müteselsil borçluluk ile müteselsil kefalet⁶² arasında daha fazladır⁶³. Her iki kurum arasındaki farklılıklara değinilecek olur ise öncelikle kefalet hükümlerinin büyük bir kısmının kefil koruma, müteselsil borçluluğa ilişkin hükümlerin ise alacaklıyı koruma gayesini güttüğünü belirtmek gerekir⁶⁴. Bir diğer önemli nokta ise adi kefalette kefilin borcunun fer'iliğine karşılık, müteselsil borçlunun borcunun asli borç olmasıdır⁶⁵. Zira müteselsil borçlulukta borçlular, borcun tamamından kanun veya sözleşme gereği sorumlu olmak suretiyle bağımsız ve asli bir borcun borçlusu olurlar⁶⁶. Öte yandan kefilin borcunun kaynağı, alacağı teminat altına alma amacını haiz kefalet sözleşmesi iken müteselsil borç, hem kanundan hem sözleşmeden ortaya çıkmaktadır⁶⁷. Asıl - alt işveren ilişkisindeki müteselsil sorumluluğun yasa koyucu tarafından kesin bir şekilde düzenlenmesine rağmen söz konusu düzenlemenin, alt işverenin işçilerini koruma gayesinden yola çıkılarak ve asıl - alt işveren ilişkisini kefalet ilişkisine benzetmek suretiyle müteselsil borçluluğun temel özelliklerinden sapmak, kanaatimizce amaçsal yoruma ve hukuk tekniğine uygun düşmemektedir. Alt işvereni asıl borçlu ve asıl işvereni kefil gibi düşünerek, müteselsil borçluluğun bağımsız ve asli bir borcun kaynağı olma özelliğini geri plana itmemek gerekir. Ayrıca müteselsil borçluluğun ortaya çıkardığı sonuçlardan ilki, müteselsil borçluların borcun tamamından sorumlu olmalarıdır. Asıl işvereni, alacaklıya karşı garanti yükümlülüğünü vurgulayarak kefil gibi konumlandırmak müteselsil borçluluğun belirtilen sonucunu dikkate almamak anlamına gelecektir.

⁶² “Müteselsil kefalet” kavramının kullanılmış olması, müteselsil kefalette müteselsil borçluluğun geçerli olacağı izlenimini uyandırsa da müteselsil kefil ile asıl borçlu arasından müteselsil borçluluk ilişkisinin bulunmadığı kabul edilmektedir. Müteselsil kefalette alacaklı, asıl borçluyu takip etmeden veya taşınmaz rehnini paraya çevirmeden kefil takip edebilir, Fulya Erlüle, “Müteselsil Kefalet ve Müteselsil Borçluluk Kavramlarının Karşılaştırılması”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7/1 (2003), 629-630.

⁶³ Akıntürk, 83; “Davacı bankanın tek tarafı olarak düzenlediği matbu kredi sözleşmesine yazılmış olan “müşterek ve müteselsil borçlu” sözcükleri davalının “müteselsil kefil” iradesini ortadan kaldırmayacağı gibi onun BK.nun 141’inci maddesinde yer alan anlamda “müteselsil borçlu” sayılmasını da gerektirmez.”, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, K. 2003/1197 (18 Şubat 2003), Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

⁶⁴ Akıntürk, 83-84; Erlüle, 631; Ayrıca bkz. Franz Jürgen Säcker vd., *Münchener Kommentar*, § 421, Rn. 34.

⁶⁵ Akıntürk, 84; Oğuzman - Öz, 465; Eren, *Genel*, 1332; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020, 778; Erlüle, 632; Müteselsil kefalet ile müteselsil borçluluğu birbirinden ayırmada kullanılan kıstaslardan biri olan menfaat kıstasına göre yükümlülük altına giren kişinin sözleşmenin ifasında şahsen menfaati var ise müteselsil borçluluktan, kişisel menfaat yerine alacaklıya daha iyi bir teminat temin etmek ve dolayısıyla borçlunun kredisini güçlendirme amacı var ise müteselsil kefaletten bahsedilir, Akıntürk, 89; Erlüle, 633.

⁶⁶ Eren, *Özel*, 778.

⁶⁷ Eren, *Özel*, 769, 778.

Asıl - alt işveren ilişkisindeki müteselsil sorumluluk düzenlemesinin alacaklı taraf olan işçilerin korunması amacı karşısında, kefalet hükümlerinin büyük oranda kefil koruma ve müteselsil borçluluğa ilişkin hükümlerin ise alacaklıyı koruma amacını taşıdığını unutmamak ve bu doğrultuda, müteselsil sorumluluğun amaç ve özelliklerinden sapmamak gerekir.

Müteselsil borçlulardan biri tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inin diğer müteselsil borçlulara sirayet etmesi gerektiği görüşünün isabetli olduğunu varsaydığımızda; 22. Hukuk Dairesi ve inceleme konumuzu oluşturan kararda belirtildiği gibi, alt işveren tarafından ileri sürülen zamanaşımı def'inden asıl işverenin yararlanmasına ve fakat asıl işverenin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden, alt işverenin yararlanmamasına hükmedilmesine katılmamaktayız. Hem asıl işverenin hem de alt işverenin müteselsil borçlu olmaları durumu karşısında bir hukuki sonuçtan, her ikisinin de faydalanması icap eder. 22. Hukuk Dairesi'nin anılan kararlarının gerekçesinde, asıl işverenin sorumluluğunun, alt işverenin işçilerinin o işyerinde çalışılan süreyle ve alt işverenin bu işçilere karşı sorumluluğuyla sınırlı olması gereği yer almaktadır⁶⁸. Şüphesiz İş Kanunu m. 2/6 gereği asıl işverenin, alt işverenin işçilerine karşı olan müteselsil sorumluluğunun kapsamına, o işyeriyle alakalı olan ve alt işveren ilişkisinin kurulduğu dönemde ortaya çıkan yükümlülükler girmektedir. Müteselsil borçluluğun hüküm ve sonuçlarından biri de her bir borçlunun, borç tamamen ifa edilene dek borcun tamamından sorumluluğunun devam etmesidir. Dolayısıyla asıl işveren, alt işverenin yasal bir hakkını kullanması ve asıl işverenin aynı hakkı kullanmaması nedeniyle müteselsil borçluluğun hüküm ve sonuçlarından kurtulmamalı ve alt işverenin işçilerinin o işyerinde çalıştığı süreden ve alt işveren ilişkisinin kurulduğu dönemde ortaya çıkan yükümlülüklerden sorumlu olmaya devam etmelidir.

SONUÇ

İnceleme konumuzu oluşturan Yargıtay kararının vardığı sonuç ve hukuki gerekçesi bakımından isabetli olmadığı görüşünü taşımaktayız. Kanaatimizce müteselsil borçluluk ve def'inin ileri sürülmesi ile ilgili özelliklerin uygulanması ve asıl - alt işveren ilişkisinde birinin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inin, diğerine sirayet etmemesi yönünde hüküm tesis edilmesi gerekmektedir. Nitekim 9. Hukuk Dairesinin belirtilen sonuca vardığı kararları da bulunmaktadır. Her ne kadar o kararların gerekçesi, 818 sayılı BK döneminde geçerli olan eksik teselsüle dayandırılmış olsa ve 6098 sayılı TBK'de eksik teselsül - tam teselsül ayrımı kalkmış olsa da müteselsil borçluluğun bağımsız borç doğurma özelliği ve

⁶⁸ 9. Hukuk Dairesi'nin "İçtihat Farklılıklarının Görüşülmesi" başlıklı Eylül 2020 tarihli kararında da "Bu şekilde asıl işverenin sorumluluğu alt işverenin sorumlu olduğu miktarı aşmamış olur." şeklinde aynı içerikte gerekçeye yer verilmiştir.

def'ilerin hak sahibi tarafından ileri sürülmesi gereği karşısında, asıl - alt işveren ilişkisinde birinin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inin diğerine sirayet etmemesi yönünde karar verilmesi, genel hükümlerin içeriğinin değiştirilmemesi açısından isabetli olacaktır. 10. Hukuk Dairesi'nin gerekçesinde de müteselsil borçların nispi bağımsızlığı ilkesine vurgu yapılmış ve söz konusu ilkenin zamanaşımı yönünden sonuçlarının, zamanaşımının borçlulardan biri bakımından durmasının diğer borçlulara sirayet etmemesi ve müteselsil borçlulardan birinin ileri sürdüğü zamanaşımı def'inden bunu ileri sürmemiş olanların yararlanmalarının mümkün bulunmaması olduğu ifade edilmiştir. 10. Hukuk Dairesi'nin katıldığımız gerekçesi doğrultusunda karar verilmesi, hem hukuk tekniği hem de Yargıtay daireleri arasındaki görüş farklılığının ortadan kaldırılması açısından isabetli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, Faruk. "Borçlar Kanun ve Borçlar Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Mütelsil Borçluluğa Toplu Bakış". *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi* 60 (Şubat 2007). Erişim 08.08.2022. <http://www.e-akademi.org/makaleler/facar-1.htm>
- Akın, Levent. "Yeni Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Asıl İşverenin Mütelsil Sorumluluğunun Niteliği". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60/4 (2012), 733-774.
- Akıntürk, Turgut. *Mütelsil Borçluluk*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1971.
- Akyiğit, Ercan. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Alt İşverenlik (Öğreti ve Uygulama)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Arat, Ayşe. "Mütelsil Borçlarda Alacaklı ile Borçlular Arasındaki İlişkinin Hüküm ve Sonuçları". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26/2 (2018), 325-366.
- Aykaç, Hande Bahar. *İş Hukukunda Alt İşveren*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011.
- Canbolat, Ferhat. "Def'i ve İtiraz Arasındaki Farklar ve İleri Sürülmesinin Hukuki Sonuçları". *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3/1 (2008), 255-270.
- Canbolat, Talat. *Türk İş Hukukunda Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkileri*. İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 1992.
- Canyürek, Murat. *Mütelsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2003.
- Çelik, Nuri vd. *İş Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık, Yenilenmiş 35. Bası, 2022.
- Çil, Şahin. "Asıl İşveren - Alt İşveren İlişkisi". *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi - İş Hukukunda Üçlü İş İlişkileri Sempozyum - 04 Nisan 2009*. ed. Ali Güzel, Deniz Ugan. İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2009, 4-60. (Asıl İşveren Alt İşveren)
- Çil, Şahin. *İş Uyuşmazlıklarında Yargıtay Uygulamaları*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020. (Kararlar)
- Dalcı Özdoğan, Nurcihan. *Mütelsil Sorumluluk (Özellikle TBK md. 61 ve md. 162 vd. Hükümleri Bağlamında)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.
- Ekmekçi, Ömer - Yiğit, Esra. *Bireysel İş Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, Güncellenmiş 4. Baskı, 2022.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 25. Baskı, 2020. (Genel)
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 8. Baskı, 2020. (Özel)
- Erlüle, Fulya. "Mütelsil Kefalet ve Mütelsil Borçluluk Kavramlarının Karşılaştırılması". *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*. 7/1 (2003), 629-644.
- Ertürk, Şükran. *İş Hukuku Dersleri Bireysel İş Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2022.
- Güzel, Ali. "İş Yasasına Göre Alt İşveren Kavramı ve Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Sınırları". *Çalışma ve Toplum* 1 (2004), 31-65.
- Kapancı, Kadir Berk. *Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2. Tıpkı Bası, 2011.

- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, Gözden Geçirilmiş-Genişletilmiş 24. Bası, 2020.
- Korkusuz, Mustafa Halit. “Asıl İşveren ile Alt İşverenin Müteselsil Sorumluluğu”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 72/2 (2014), 209-231.
- Nomer, Haluk N. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayıncılık, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 17. Bası, 2020.
- Oğuzman, M. Kemal - Öz, M. Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 2. Cilt. İstanbul: Vedat Kitapçılık, Gözden Geçirilmiş 15. Bası, 2020.
- Säcker, Franz Jürgen vd. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. 3. Cilt. München: C.H. Beck, 9. Bası, 2021. (Münchener Kommentar)
- Senyen Kaplan, Emine Tuncay. *Bireysel İş Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, Gözden Geçirilmiş - Güncelleştirilmiş 12. Baskı, 2022.
- Süzek, Sarper. *İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, Yenilenmiş 21. Baskı, 2021.
- Schulze, Reiner (ed.). *Bürgerliches Gesetzbuch Handkommentar*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 11. Bası, 2022.
- Tekinay, Selahattin S. vd. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, İstanbul, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, 1993.
- Ünlütepe, Mustafa. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Yargıtay 9. Hukuk Dairesi İçtihat Farklılıklarının Görüşülmesi Eylül 2020 (İlke Kararları). *İstanbul Barosu Dergisi* 94/6 (2020) 487-501.

<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.
www.lexpera.com.tr, Lexpera Hukuk Veritabanı.